

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 021.8:316.77 (049.32)

Горбань Юрій Іванович,
кандидат культурології, доцент
кафедри інформаційних технологій,
директор наукової бібліотеки
Київського національного університету
культури і мистецтв
y.i.gorban@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5837-4409>

ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Рецензія на монографію Кияниця Є. О. Зв'язки бібліотек з громадськістю в соціокультурному просторі регіону : монографія / Є. О. Кияниця. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. – 180 с.

У затвердженій Кабінетом Міністрів Стратегії розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» наголошено, що найважливішою умовою досягнення бібліотеками принципово нового рівня якості функціонування є розбудова ефективних внутрішніх та зовнішніх комунікацій, орієнтовна на створення системи продуктивного партнерства у просуванні спільних цінностей.

Сучасні тенденції розвитку бібліотечної діяльності, пропозиції застосування необхідної інноваційної діяльності для виконання стратегічних планів та програм лягли в основу монографії «Зв'язки бібліотек з громадськістю в соціокультурному просторі регіону».

Взаємодія бібліотеки з різними колами громадськості обумовлена необхідністю реанімації суспільних взаємин шляхом об'єднання місцевих громад навколо національних та європейських культурних цінностей. Таке об'єднання можливе з урахуванням певної громадської думки щодо соціальних, політичних, економічних реформ, постійна підтримка яких забезпечить ресурсами найголовніший соціокультурний осередок регіону. В цьому контексті варто зазначити актуальність монографії, її наукову значущість і практичну направленість на розв'язання важливих питань діяльності бібліотечних установ, як установ державного значення. Своєчасність і нагальність дослідження зумовлена також необхідністю активнішого опанування обласними уні-

версальними науковими бібліотеками (ОУНБ) України ефективних PR-технологій, що спрямовані на забезпечення продуктивного діалогу між бібліотекою і громадськістю, та відсутністю концептуальних засад їх ефективної організації й реалізації. Проблема розбудови системних зв'язків з громадськістю як основи соціокомунікаційної діяльності бібліотечних установ (закладів соціально-культурної сфери) ще не була предметом самостійної й ґрунтовної наукової розвідки.

Узагальнення основних досліджень українських та закордонних учених, що представлені в науковому виданні, демонструють складності та суперечності визначення зв'язків з громадськістю. Автором, у свою чергу, проаналізовано понятійно-категоріальний апарат, актуалізовано дотичність понять «зв'язки з громадськістю» та «паблік рілейшенз», адже не дивлячись на відсутність дослівного перекладу, сенсове навантаження цих понять єдине і полягає у підтримці взаєморозуміння і співробітництва між бібліотечним закладом та його реальними та потенціальними аудиторіями. Також в монографії представлені спільні характеристики діяльності бібліотечних установ в США та Західній Європі, такі як збереження фундаментальних колекцій документів на традиційних та електронних носіях, що створює додатковий комфорт для внутрішньої та зовнішньої аудиторії; оновлення автоматизації технологічних процесів обробки документів та обслуговування відвідувачів; надання можливості доступу до повнотекстових електронних баз даних; розширення потужності мережі Інтернет тощо. Отже, тренд закордонного PR у бібліотеках полягає в демократизації та мобільності подання до користувачів різних соціальних та суспільних груп.

У виданні «Зв'язки бібліотек з громадськістю» досліджено становлення зв'язків з громадськістю, виокремлено основні етапи опанування їх бібліотеками України. Перший етап інституціоналізації цих зв'язків (кінець XIX – початок XX ст.), пов'язаний з поширенням меценатства, формуванням традицій фінансової підтримки прогресивними представниками громадськості функціонування місцевих бібліотек, що позитивно впливало на репутацію і благодійників і бібліотек. Другий

етап (1917 – 1991 рр.) демонструє особливості їх розвитку в умовах жорсткого державного управління бібліотечною галуззю як інструмента комуністичної агітації та пропаганди; на цьому етапі пріоритет надавався масовим просвітницько-виховним формам бібліотечної роботи, спрямованим переважно на виховання під гаслами партійної ідеології. Третій етап розвитку бібліотеками України зв'язків з громадськістю (1990-ті рр. – по цей час) характеризується впливом на цей процес нових умов, пов'язаних з державотворенням, демократизацією, реформуванням економічної, політичної, соціокультурної сфери, появою вітчизняного законодавства, у т. ч. бібліотечного, формуванням громадськості та національної свідомості в суспільстві.

В монографії чітко структурована думка автора; основні положення, результати та висновки базуються на ґрунтовній теоретико-методологічній основі. Дослідження ґрунтується на проведеному анкетуванні всіх ОУНБ України. Здійснений аналіз процесів, які забезпечують ефективне використання зв'язків з громадськістю, демонструє необхідність обізнаності спеціалістів бібліотеки щодо можливостей застосування PR-інструментарію, котрий забезпечить постійне збільшення потоку користувачів, поліпшення фінансового становища бібліотеки, постійне цитування як у традиційних, так і у сучасних електронних медіа. Дослідивши можливості різних PR-технологій, автор запропонував використання таких засобів налагодження комунікацій, як: постійні відносини зі ЗМІ, спонсорство та фандрейзинг, співпраця з органами державної влади та місцевого самоврядування; сучасні ІТ та соціальні сервіси, організація PR-заходів.

Теоретичний аналіз проблеми розбудови зв'язків бібліотеки з громадськістю в соціокультурному просторі регіону дозволив автору виявити складність і суперечливість сутності комунікаційної взаємодії, що зумовлено різноманіттям можливих напрямів її застосування, має міждисциплінарний характер і підпадає під наукові інтереси як менеджменту і маркетингу, так і культурології, психології, бібліотекознавства тощо. Саме міждисциплінарний підхід до вирішення поставлених завдань підтверджує наукову новизну викладених

у дослідженні пропозицій систематизувати процес комунікації в обласних універсальних наукових бібліотеках (ОУНБ), підпорядкувати його суспільним інтересам реформування соціокультурного простору.

Є.О. Кияниця фактично запропонувала релевантну модель інтеграції паблік-рілейшенз в діяльність бібліотек. Цікавим є те, що автор наголошує на формуванні в бібліотеці окремого структурного PR-підрозділу, який і має постійно комунікувати зі засабами масової інформації (ЗМІ), повною мірою розшифровує основні засади такої співпраці, а також аргументує відмінність цього процесу від комерційних установ. Аналіз монографії дає змогу зробити висновки, що модель системного розвитку зв'язків ОУНБ з громадськістю в соціокультурному просторі регіону передбачає реалізацію таких основних етапів роботи: проведення SWOT-аналізу бібліотеки; визначення цілей, що стоять перед ОУНБ як системоутворюючих центрів соціокультурного середовища регіону; складання плану PR-діяльності, яка охоплює цілеспрямовану комунікаційну взаємодію з усіма об'єктами формування соціокультурного середовища; налагодження потужної системи інтерактивних каналів комунікацій, проведення оцінки ефективності та виявлення збільшення кількісних і якісних показників підвищення обізнаності населення регіону стосовно діяльності ОУНБ.

Високий науковий рівень достовірності й обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів представлених в роботі, забезпечений коректним застосуванням комплексу наукових підходів і методів: соціокомунікативного, системного, інформаційного, модельного, термінологічного, компаративного, а також соціологічних розвідок; опорою на глибокі теоретичні розробки, аналіз емпіричного матеріалу та узагальнення закордонного й українського досвіду у бібліотекознавстві. Основні положення й висновки наукової роботи є обґрунтованими та доведеними, їх можна використати для подальших досліджень на міждисциплінарному рівні у сфері бібліотекознавства, соціальних комунікацій та державного управління. Теоретичні положення монографії збагачують здобутки бібліотечного менеджменту та маркетингу можуть бути використані у процесі під-

готовки профільними закладами вищої освіти бібліотечних та PR фахівців, в системі перепідготовки та підвищення їх кваліфікації.

Заслужують також на увагу додатки. Автор долучає перелік використовуваних сайтів вітчизняних та закордонних бібліотечних установ, лист-звернення до керівництва обласних універсальних наукових бібліотек (містить анкету «Які PR-інструменти використовує бібліотека для популяризації своїх послуг», яку автор пропонує заповнити й надіслати на електронну адресу для збору необхідних даних) та схему порядку дій налагодження співпраці бібліотек з потенційними інвесторами.

Новизна дослідження, теоретичний і практичний доробок обумовлюється не лише новим формулюванням теми, що є метою та завданням дослідження, а й використанням широкої та репрезентативної джерельної бази. Джерельна база дослідження вимагає особливої уваги, науковець відповідально попрацювала в цій сфері дослідження. Це дозволило поставити нові завдання щодо поліпшення зв'язків бібліотек з громадськістю в соціокультурному просторі регіону та отримати нові та обґрунтовані результати.

Проведене дослідження не вичерпує розроблення концептуальних засад розвитку ефективної системи зв'язків бібліотек з громадськістю в соціокультурній сфері регіону. Перспективними напрямками подальших розвідок є: налагодження корпоративної взаємодії бібліотек регіону щодо системної розбудови зв'язків з громадськістю; удосконалення комунікаційного інструментарію для вивчення суспільної думки про ефективність реалізації бібліотеками «стратегії довіри»; розроблення моделей розвитку зв'язків з громадськістю як інструмента Інтернет-комунікацій.

В цілому, рецензована монографія має високий науково-методологічний рівень, містить цінний теоретичний та практичний матеріал, що буде корисним і цікавим для студентів, аспірантів, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, а також усіх тих, кому не байдужі питання у книжковій галузі та розвитку бібліотечної справи, і може бути оцінена, як важливий внесок у налагодження системних зв'язків бібліотек з громадськістю.